

Силабус освітнього компонента Програма навчальної дисципліни

ПЕДАГОГІЧНА КОНФЛІКТОЛОГІЯ

Шифр та назва спеціальності
011 – Освітні, педагогічні науки

Інститут
ННІ Соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма
Педагогіка вищої школи

Кафедра
Педагогіки та психології управління соціальними системами імені акад. І.А. Зязюна (301)

Рівень освіти
Магістр

Тип дисципліни
Вибіркова

Семестр
2

Мова викладання
Українська

Викладачі, розробники

Середа Наталія Вікторівна
Nataliia.Sereda@khpі.edu.ua

Кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології управління соціальними системами імені акад. І.А. Зязюна НТУ «ХПІ».

Досвід роботи – 18 років. Автор понад 100 наукових та навчально-методичних праць. Провідний лектор з дисциплін: «Педагогічне спілкування та риторика», «Основи ораторського мистецтва», «Педагогічна риторика», «Ділове спілкування та риторика», «Педагогічна конфліктологія», «Педагогічна етика», «Основи публік рилейшнз», «Психологія мистецтва», «Етика професійної діяльності психолога».

Детальніше про викладача на сайті кафедри
<https://web.kpi.kharkov.ua/ppuss/uk/portfolio-seredi-nataliyi-viktorivni/>

Загальна інформація

Анотація

В рамках дисципліни «Педагогічна конфліктологія» здобувачі зможуть дослідити психолого-педагогічні причини виникнення конфліктів у педагогічних ситуаціях, суть педагогічного конфлікту, його ознаки, особливості, структуру; опанувати стратегії поведінки викладача у конфліктній ситуації та моделі розв'язання конфлікту; навчитися управляти конфліктною ситуацією, обирати доцільний спосіб конструктивного розв'язання конфліктів у різних педагогічних ситуаціях; проводити переговори, фасилітацію, медіацію та арбітрацію для розв'язання конфлікту.

Мета та цілі дисципліни

Мета дисципліни полягає у формуванні в студентів знань про причини, механізми виникнення педагогічних конфліктів, способи їх попередження та конструктивного вирішення, специфіку управління конфліктами в соціально-педагогічному процесі, набутті умінь контролювати

конфліктну ситуацію, діагностувати конфлікти, конструктивно їх вирішувати; позитивно сприймати конфлікт і прагматично його використовувати в педагогічній діяльності; формувати знання щодо вирішення конфліктів у полікультурному середовищі.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, самостійна робота, консультації. Підсумковий контроль – залік.

Компетентності

ЗК3.Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК6.Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.

ЗК7.Здатність до міжособистісної взаємодії.

СК3.Здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості студентів у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі освіти.

СК 10. Здатність визначати сутність лідерства та застосовувати ефективні підходи до формування особистості лідера-педагога.

Результати навчання

РН3.Формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію.

РН10.Приймати ефективні, відповідальні рішення з питань управління в сфері освіти/педагогіки, зокрема у нових або незнайомих середовищах, за наявності багатьох критеріїв та неповної або обмеженої інформації.

РН12. Вміти визначати сутність лідерства та застосовувати ефективні підходи до формування особистості лідера-педагога.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 180 год. (6 кредитів ECTS): лекції – 32 год., практичні заняття – 32 год., самостійна робота – 116 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно знати: Педагогіка і психологія вищої школи; Педагогічне спілкування та риторика.

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проводяться інтерактивно з використанням мультимедійних технологій. На лекційних заняттях використовуються: розповідь, пояснення, демонстрація, дискусія.

На практичних заняттях студенти виконують групові та індивідуальні завдання.

За джерелами знань використовуються такі методи навчання: словесні – бесіда, дискусія, лекція, робота з книгою; наочні – ілюстрація практичними прикладами, презентація; ігрові – рольові, ділові ігри; документальні – робота з документами, аналіз, складання документів; інтерактивні – підбір та обговорення відеоматеріалів, кейсів, виступи-презентації; самостійні – опрацювання лекційного матеріалу та фахової літератури; дослідницькі – теоретичний аналіз наукових джерел, емпіричне дослідження. За характером логіки пізнання використовуються такі методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

Навчальні матеріали доступні студентам в хмарному середовищі Google Disk та One Drive.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Теоретичні аспекти конфліктів у педагогічних ситуаціях: суть, характерні ознаки, структура педагогічних конфліктів

Поняття конфлікту в історичному аспекті. Механізми виникнення конфлікту. Передумови виникнення конфліктів у педагогічній взаємодії. Особливості організації педагогічної взаємодії викладача з іншими учасниками педагогічного процесу; суперечності, труднощі у налагодженні контакту у педагогічній взаємодії. Стиль взаємин педагогів з іншими учасниками педагогічного процесу. Особливості педагогічних конфліктів. Суть, характерні ознаки, структура педагогічних конфліктів. Інтерпретація конфлікту; розрізнення педагогічних конфліктів і порушень дисципліни, спорів, сварок у навчально-виховному процесі. Структура педагогічного конфлікту, характеристика його головних складових. Рівні конфлікту (суперечка, прихований, глибинний). Динаміка, ескалація педагогічного конфлікту, його етапи.

Тема 2. Класифікація педагогічних конфліктів

Міжособистісні конфлікти у навчально-виховному процесі та внутрішньоособистісні конфлікти. Особливості конфліктів у педагогічному спілкуванні (конфлікти сприймання, комунікації, взаємодії). Види педагогічних ситуацій. Характеристика конфліктів діяльності, вчинків, міжособистісних стосунків у педагогічних ситуаціях. Класифікація конфліктів у педагогічних ситуаціях за причинами їхнього виникнення. Класифікація конфліктів за складом учасників (конфлікти «педагог – адміністрація», «педагог – педагог», «педагог – студент», «педагог – студентська група», «педагог – батьки»). Особливості сприймання конфліктів особистістю, педагогами, студентами, керівництвом, батьками. Психолого-педагогічні причини виникнення педагогічних конфліктів. Врахування вікових особливостей розвитку студентів як передумова виникнення конфліктних ситуацій. Педагогічні причини виникнення конфліктів. Оцінка, аналіз педагогічних ситуацій та запобігання конфліктам. Поняття педагогічної ситуації. Етапи аналізу педагогічної ситуації та прийняття рішень. Розв'язання проблем порушення дисципліни у навчально-виховному процесі. Попередження конфліктної поведінки студентів, батьків. Технологія управління конфліктною ситуацією. Типи аналізу педагогічних конфліктів та вибір способів їхнього розв'язання. Психологічні особливості оцінки педагогічних конфліктів. Підходи, варіанти аналізу педагогічного конфлікту; передбачення шляхів розв'язання конфлікту.

Тема 3. Стратегії поведінки педагога у конфліктній ситуації

Види реакцій суб'єктів педагогічного процесу на конфліктну ситуацію. Класифікація стилів поведінки педагога у конфліктних ситуаціях (суперництво, ухилення, пристосування, співробітництво, компроміс). Позитивні й слабкі сторони стратегій поведінки у педагогічній ситуаціях. Критерії вибору конструктивного стилю поведінки. Погодження стратегій дій учасників педагогічного конфлікту. Поняття «конфліктної особистості». Типологізація конфліктних особистостей. Стратегії поведінки у спілкуванні та взаємодії з конфліктними особистостями. Організація спілкування педагога у конфліктних ситуаціях. Управління конфліктними ситуаціями. Позбуття бар'єрів у педагогічному спілкуванні. Дотримання демократичного стилю спілкування. Відмова від негативних рівнів спілкування. Забезпечення умов для конструктивного спілкування, доцільних прийомів. Застосування правил вирішення суперечки. Структура процесу, шляхи вирішення педагогічного конфлікту. Етапи налагодження контакту в конфліктній ситуації. Критерії конструктивного рішення проблеми. Стресостійкість. Управління емоціями. Лідерські якості педагога у вирішенні конфліктів.

Тема 4. Переговори, фасилітація, медіація та арбітрація як засоби розв'язання конфлікту

Шляхи вирішення конфлікту, умови їхнього застосування (переговори, фасилітація, медіація, арбітрація). Особливості, процедура проведення переговорів педагога зі студентами, батьками, колегами, керівництвом. Суть переговорів, їхні види (жорсткий, м'який, колаборативний). Аналіз кожного етапу проведення переговорів. Особливості організації фасилітації у міжособистісних конфліктах студентів. Поняття фасилітації. Умови застосування фасилітації. Способи організації процесу фасилітації. Умови ефективної організації медіації. Суть медіації та її відмінність від фасилітації. Принципи організації процесу та поведінки медіатора. Етапи проведення медіації. Рефлексія проведеного процесу. Особливості застосування арбітрації. Характеристика несудової арбітрації, відмінність від медіації. Етапи проведення арбітрації, їхній аналіз.

Теми практичних занять

Тема 1. Теоретичні аспекти конфліктів у педагогічних ситуаціях: суть, характерні ознаки, структура педагогічних конфліктів

Психодіагностика конфлікту та конфліктної поведінки.

Тема 2. Класифікація педагогічних конфліктів

Організація практичних вправ та сюжетно-рольових ігор з аналізу педагогічних конфліктів.

Тема 3. Стратегії поведінки педагога у конфліктній ситуації

Аналіз ситуацій конфліктної взаємодії, розробка рекомендацій щодо встановлення конструктивної взаємодії в освітньому середовищі.

Тема 4. Переговори, фасилітація, медіація та арбітрація як засоби розв'язання конфлікту.

Переговори, фасилітація, медіація та арбітрація для розв'язання конфлікту. Розробка та проведення рольової гри «Медіаторство та посередництво у вирішенні конфліктів».

Моделювання конфліктних ситуацій та реалізації технології переговорного процесу у них. Запис на аудіовізуальні носії та їх аналіз (робота у творчих групах).

Самостійна робота

Самостійна робота студента включає в себе опрацювання лекційного матеріалу, підготовку до практичних занять, виконання індивідуальних завдань з використанням методичних рекомендацій.

Студентам рекомендуються додаткові матеріали (відео, статті, підручники) для самостійного вивчення та аналізу, підготовки до лекційних та практичних занять.

Самостійна робота також включає реферат (орієнтовний перелік тем):

1. Особливості педагогічних конфліктів.
2. Динаміка, ескалація педагогічного конфлікту, його етапи.
3. Психодіагностика конфлікту та конфліктної поведінки.
4. Класифікація конфліктів у педагогічних ситуаціях за причинами їхнього виникнення.
5. Технології роботи з внутрішньоособистісними конфліктами: умови попередження, механізми вирішення.
6. Технології роботи з міжособистісними конфліктами: умови попередження, механізми вирішення.
7. Попередження конфліктної поведінки здобувачів освіти, викладачів закладів вищої освіти.
8. Організація спілкування педагога у конфліктних ситуаціях.
9. Управління конфліктними ситуаціями в педагогічній конфліктології.
10. Ефективні тактики у конфліктних ситуаціях в педагогічному середовищі.
11. Особливості проведення переговорів педагога зі студентами, батьками, колегами, керівництвом в процесі вирішення конфліктів.
12. Особливості організації фасилітації у міжособистісних конфліктах студентів.
13. Особливості організації медіації у міжособистісних конфліктах студентів.
14. Особливості застосування несудової арбітрації в процесі вирішення конфліктів.

Література та навчальні матеріали

Основна література

1. Романовський О.Г., Середа Н.В., Квасник О.В. Педагогічна етика : текст лекцій. Харків : НТУ „ХПИ”, 2008. 64 с. URL :<https://repository.kpi.kharkov.ua/items/9d8b5a09-894b-45a0-946f-b188c2a9e67c>
2. Романовський О.Г., Грень Л.М., Середа Н.В. Професійно-етичні засади педагогічної діяльності : текст лекцій. Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2020. 148 с. <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/59cf63f7-6136-4a47-9b14-026dbdd8e58b/content>
3. Конфлікти в педагогічному процесі. Конфліктологія : навч. посіб. : [для студентів ВНЗ] / П.С. Прибутько, Р.В. Михайленко, Л.М. Дубчак, М.М. Роговенко ; М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т внутр. справ. Київ, 2010. С. 65-70.
4. Педагогічна конфліктологія : навч. посібник / автор-упор. В.В. Бойченко. Умань : ВПЦ «Візаві», 2018. 166 с.

- Партико Н.В. Психологія конфліктів : навч. посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. 132 с.
- Петрінко В.С. Конфліктологія: курс лекцій, енциклопедія, програма, таблиці. Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. 360 с.
- Яхно Т.П., Куревіна І.О. Конфліктологія та теорія переговорів : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 168 с.
- Catana, L. (2016). Conflicts between Teachers: Causes and Effects. *In Sandu, A., Frunza, A., Gorghiu, G., & Ciongaru, E. (Eds.), New Approaches in Social and Humanistic Sciences*, 89-93. Bologna : MEDIMOND. Available at : <https://ssrn.com/abstract=3342158>
- Fang, Y. (2021). The Teacher-Student Conflict and Its Educational Implications. *Open Journal of Social Sciences*, 9, 348-366. <https://doi.org/10.4236/jss.2021.98024>
- Valente, S., Lourenço, A.A. & Németh, Z. (2020). School Conflicts: Causes and Management Strategies in Classroom Relationships. 2020. URL : <https://www.intechopen.com/online-first/74550>

Додаткова література

- Дурманенко Є.А. Конфлікти в педагогічному середовищі : монографія. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту імені Л. Українки, 2004. 287 с.
- Русинка І.І. Конфліктологія: психотехнології запобігання і управління конфліктами : навч. посібник. Київ : Професіонал, 2007. 332 с.
- Підбуцька Н.В. Особливості конфліктів у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів. *Наук. вісн. Миколаїв. держ. у-ту ім. В.О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки*. 2010. Вип. 1.31. С. 143-150.
- Пазиніч С.М., Пономарьов О.С., Підбуцька Н.В. Конфліктне спілкування у творчому середовищі. Харків: ХДАДМ, 2010. 100 с.

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання у вигляді заліку (20%) та поточного оцінювання (80%).
Залік: усне опитування (10%) та вирішення практичного завдання (10%).
Поточне оцінювання: практичні заняття (40%), поточні завдання для самостійної роботи (40%).

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувачка кафедри
Ніна ПІДБУЦЬКА

Дата погодження, підпис

Гарант ОП
Наталія СЕРЕДА